

De veiligheid van Israël

Niet bij militaire macht alleen

Mr. drs. C. Homan

Israël is in staat gebleken, zij het na harde en pijnlijke lessen, zijn formidabele krijgsmacht aan te passen aan nieuwe veiligheidsuitdagingen. Zonder diplomatie en staatsmanschap leveren die aanpassingen niet het gewenste resultaat op: een veilig Israël.

Een Iron Dome raket wordt afgevuurd in de omgeving van Tel Aviv. Bron: <http://www.vosizneias.com>

Israël wordt wel eens een eiland in een Arabische zee genoemd. Het land bevindt zich geografisch op de 'binnenlijnen'. Dat is niet erg als het om een groot en sterk land gaat dat wordt omgeven door kleine zwakke landen. In het geval van Israël gaat het echter om een klein land dat door grote landen wordt omgeven. Door zijn geringe afmetingen en het gebrek aan strategische diepte (op één plaats niet meer

dan 15 kilometer) is Israël militairstrategisch bovendien zeer kwetsbaar.

En het is er voor Israël de laatste tijd niet veiliger op geworden. De Arabische Lente zorgde voor meer instabiliteit in de omgeving, het vijandige Iran verrijkt uranium wat mogelijk tot de vervaardiging van een kernwapen kan leiden en oosterbuur Syrië is in een dramatische, binnenlandse oorlog

verwikkeld. Vooral dat laatste heeft op dit moment de volle aandacht, gezien de vrees dat Hezbollah over Syrische wapensystemen, zowel conventionele als chemische, gaat beschikken. Zo viel de Israëlische luchtmacht eind januari bij de Syrisch-Libanese grens een konvooi met SA-17 luchtverdedigingsraketten aan, dat vermoedelijk op weg was naar Hezbollah.

Verder is binnen de eigen grenzen evenmin alles koek en ei. Israël en de Palestijnen zijn noch steeds niet dicht bij elkaar gekomen over het streven van de Palestijnen naar een eigen staat, minimaal omvattende de Gazastrook en de Westoever, en over de status van Jeruzalem.

Een sterke krijgsmacht biedt onder dergelijke omstandigheden een belangrijk houvast. Israël beschikt onder meer over ongeveer 2.500 tanks, 440 gevechtsvliegtuigen en vele raketten met een bereik variërend van korte tot lange afstand. Een groot deel van de wapensystemen is in eigen land ontwikkeld en geproduceerd. De Israëlische krijgsmacht telt 176.500 parate militairen en 565.000 reservisten. Het defensiebudget bedroeg 15,3 miljard dollar in 2011.

Met een betere motivatie en training zijn de Israëlische strijdkrachten in ieder geval voor symmetrische oorlogvoering beduidend superieur aan de andere conventionele strijdkrachten in de regio.

De conflicten waarbij de Israëlische strijdkrachten de laatste jaren zijn ingezet, waren echter vooral asymmetrisch van aard. De lessen die Israël uit die conflicten trok, resulteerden geleidelijk in een verdergaande oriëntatie op asymmetrische conflicten.

Strategische doctrine

Israëls nationale veiligheidsstrategie is gebaseerd op de vooronderstelling dat Israël zich niet kan veroorloven een oorlog te verliezen. Daarom is het handhaven van een geloofwaardige afschrikkingsmacht de basis van de Israëlische strategie. De wil om preventieve bombardementen uit te voeren maakt daar onderdeel van uit.

In het geval de afschrikking faalt, zal Israël proberen escalatie

te voorkomen en de uitkomst van de strijd snel en beslissend te beëindigen.

Aangezien Israël niet over strategische diepte beschikt, moet het land voorkomen dat de vijand zijn grondgebied binnenvalt en moet het proberen snel de strijd naar het vijandelijk gebied te verplaatsen. Op strategisch niveau bestaan er geen territoriale ambities.

Traditioneel onderscheidt Israël drie cirkels van verdediging. De eerste is die tegen de conventionele militaire bedreigingen van Israëls territoriale integriteit door de grote staande Arabische legers van nabuurlanden, zoals Egypte, Syrië en Jordanië. De tweede is die tegen de dreiging van terroristische aanvallen en overige aanslagen die in eigen land plaats kunnen vinden. De laatste richt zich tegen mogelijke dreigingen op grotere afstand, zoals die van Iran.

Israël past zijn nucleaire wapens op alle niveaus van de militaire doctrine toe. Het totale nucleaire wapenbestand omvat ongeveer 100-200 kernwapens, waaronder neutronenbommen en nucleaire artilleriegranaten.

Op strategisch niveau gebruikt Israël langeafstandsraketten en vliegtuigen. Er is ook sprake van dat drie, in Duitsland gebouwde onderzeeboten zijn uitgerust met kruisraketten te voorzien van kernkoppen, waarmee Israël over een onkwetsbare vergeldingsmacht zou beschikken.

Afschrikking is het beoogde doel, maar als laatste middel wil het de 'Samson optie' kunnen lanceren: een totale aanval tegen een tegenstander indien de verdediging faalt en bevolkingscentra worden bedreigd.

Israël volgt een beleid van 'nucleaire onduidelijkheid': laten merken over kernwapens te beschikken maar toch hun bestaan ontkennen. Hierdoor is het land in staat de voordelen van een kernwapenstaat (in termen van afschrikking) te genieten zonder de internationale gevolgen van de erkenning te moeten ondergaan.

Oorlog tegen Hezbollah

De oorlog van Israël in 2006 tegen Hezbollah verliep voor Israël weinig succesvol. De meest geavanceerde krijgsmacht in het Midden-Oosten bleek niet in staat Hezbollah uit te schakelen. Destijds was de grootste verrassing de inzet door Hezbollah van duizenden artillerieraketten tegen burgerdoelen in Israël. De Israëlische krijgsmacht had daar toen geen antwoord op. De enorme kosten ervan hadden het land doen afzien van de ontwikkeling een antiraketsysteem.

Bovendien beschikte Israël niet over goede inlichtingen. Men was niet goed op de hoogte van de slagorde van Hezbollah en onderschatte ook het aantal en de variëteit van hun wapens.

De belangrijkste militaire fout die Israël echter maakte, was dat te lang op de effectiviteit van het luchtwapen werd vertrouwd, zonder tegelijkertijd substantiële aantallen grondtroepen in te zetten. De Israëlische 'gier en slang'-doctrine, waarbij de luchtstrijdkrachten (gieren) de troepen en materieel van Hezbollah (slangen) zouden uitschakelen, bleek geen succes.

Tot slot was er sprake van een asymmetrische strijd tussen Israël en Hezbollah, waarbij de asymmetrie in doeleinden belangrijker was dan die in middelen. De twee partijen hanteerden verschillende maatstaven voor een overwinning. Voor Israël was sprake van een zege indien Hezbollah totaal zou zijn geëlimineerd. Voor Hezbollah betekende een overwinning dat ze strijd zou kunnen blijven voeren. En dat was ook het geval.

Acht Qassam lanceerinstallaties in Gaza. Bron: IDF

Operatie in Gaza

De lessen die Israël trok, werden toegepast in de Operatie *Cast Lead* in Gaza, van december 2008 tot januari 2009. De Israëlische krijgsmacht vertoonde toen een grote vooruitgang op verschillende gebieden zoals het opereren met verbonden wapens, de grond-lucht samenwerking, de *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance* (ISR) en de commandovoering. Er waren drie hoofddoelen. Het minimale doel was afschrikking, dus ervoor te zorgen dat de vijand niet meer op Israël zou kunnen schieten. Het tweede doel was de raketlancerende capaciteiten van Hamas en andere organisaties in de Gazastrook te vernietigen. Het derde, meer politieke doel was om de Hamasregering uit het zadel te tillen, waarbij niet alleen de huidige militaire capaciteiten maar ook toekomstige capaciteiten en aspiraties de nodige schade toegebracht zouden worden. Niettemin begon de werkelijke discussie over het doel van de operatie pas na vier dagen van vechten, resulterend in een gebrek aan duidelijkheid en een onnodige verlenging van de operatie.

Bij het Israëlische grondoffensief vielen vele Palestijnse slachtoffers, militairen en burgers.

Uiteindelijk kondigde Israël op 17 januari 2009 een eenzijdig staakt-het-vuren af, gevolgd door eenzelfde verklaring van Hamas de volgende dag.

Operatie *Pillar of Defense*

Met de dodelijke aanslag in de Gazastrook op Ahmed Jabari, onderbevelhebber van de militaire tak van Hamas, lanceerde Israël op 14 november jl. de operatie *Pillar of Defense*. De operatie had ten doel "de veiligheidssituatie te verbeteren en een pijnlijke slag toe te brengen aan Hamas". Voor de aanvang van de operatie kwamen er ongeveer 200 raketten per dag vanuit de Gazastrook in het zuiden van Israël terecht. *Pillar of Defense* was dan ook vooral gericht op het uitschakelen van de mogelijkheden van Hamas om raketten te lanceren tegen Israëls civiele bevolking en op herstel van vrede en rust in het zuiden. Israël wilde hiermee tevens de 'afschrikking' herstellen die na de oorlogen in Libanon (2006) en Gaza (2008-2009) en door de politieke gevolgen van de Arabische Lente (2011) zou zijn aangetast.

Aan de zijde van Hamas dacht men dat het nieuwe regime in Egypte meer vrijheid van handelen zou toestaan. Ook meende Hamas dat haar afschrikking tegen Israël werkte, gezien de zwakke en niet effectieve reacties van Israël op de voortdurende lanceringen van raketten vanuit het zuiden sinds het einde van operatie *Cast Lead*. Kortom: Hamas achtte de te betalen prijs van het vuren van raketten op Israël minimaal.

Iron Dome

De Israëlische krijgsmacht beschikte nu wel over een actief antiraket verdedigingssysteem, *Iron Dome* genaamd. Met een financiële injectie van ongeveer 290 miljoen dollar van de Amerikaanse regering was het Israëlisch staatsbedrijf *Rafael Advanced Defense Systems* in staat om dit raketschild te bouwen.

De raketten bereiken een snelheid van Mach 2,2 en het systeem is inzetbaar tegen kortafstand raketten en artilleriegranaten met een actieradius tot ongeveer 70 kilometer. Een van de belangrijke kenmerken van het systeem is dat het de baan van een gedetecteerde raket kan berekenen. Het onderneemt geen actie tegen raketten waarvan voorspeld wordt dat ze in onbevolkt gebied vallen. Deze worden om strategische en financiële redenen (40.000 dollar per afgevuurde raket) niet

Grondtroepen in Gaza. Bron: www.faq-online.nl

neergehaald.

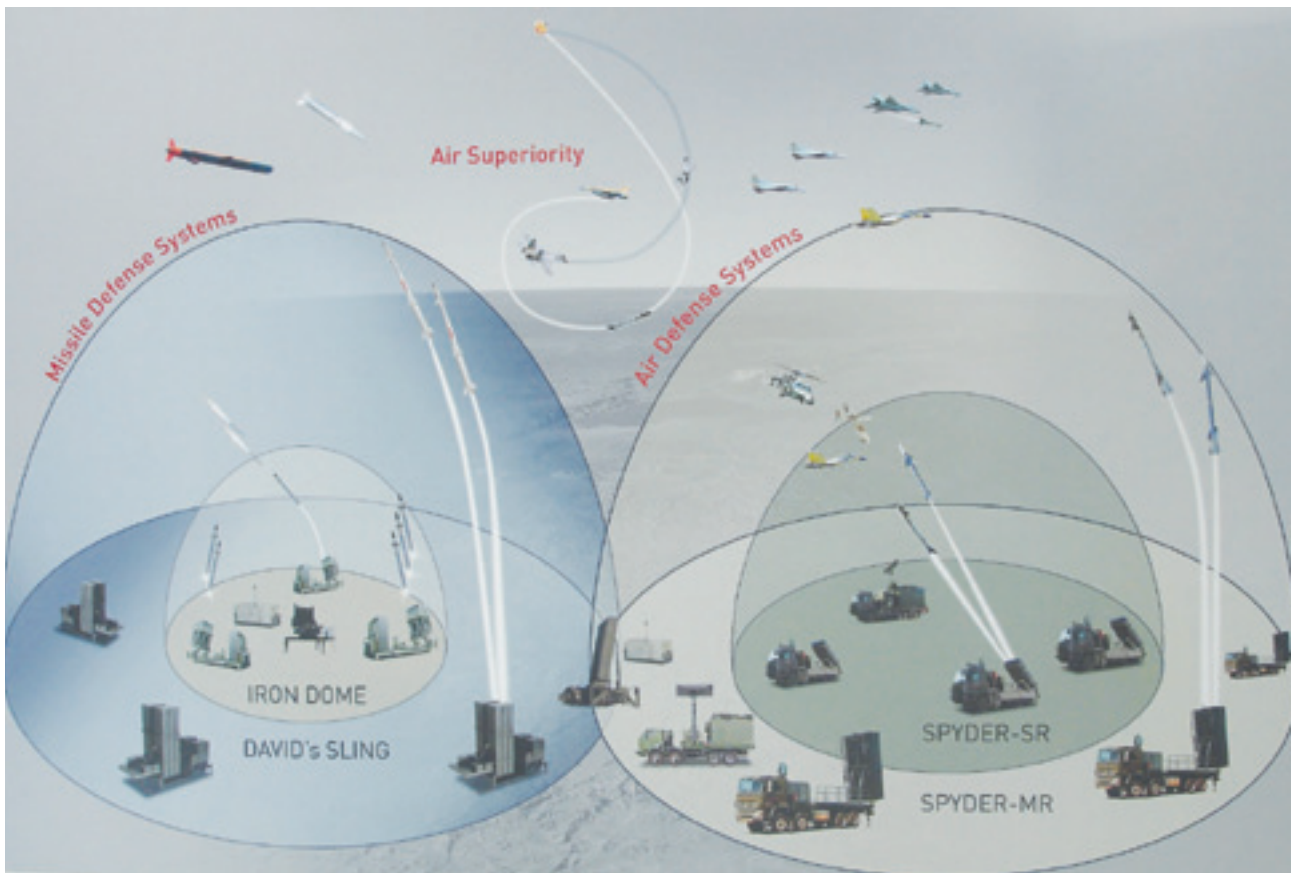
De meeste raketten afkomstig uit de Gazastrook waren echter niet zo gevaarlijk. Vaak ging het om Qassam-raketten, die slechts doelwitten tussen de drie en vijftien kilometer kunnen treffen. Tijdens de operatie *Pillar of Defense*, werden 1.506 raketten vanuit de Gazastrook afgevuurd. Hiervan faalde de lancering van 152 raketten, vielen er 875 in onbevolkte gebieden en werden er 421 neergeschoten, waaronder een Fajr-5 raket van Iranese makelij die op weg was naar Tel Aviv. Dit betekent een succespercentage van 85 procent. Slechts 58 raketten vielen in bevolkte gebieden.

Momenteel zijn er vijf van de 50 miljoen dollar kostende afweersystemen in gebruik. Uiteindelijk wil de regering over dertien *Iron Dome* systemen beschikken.

Vuurkracht en Verbonden Wapens concept

Met meer dan 1.500 precisieaanslagen tegen wapenvoorraden en regeringslocaties van Hamas, maakte de Israëlische operatie vooral gebruik van het nieuwe 'Vuurkracht en Verbonden Wapens' concept. Dit concept is voortgekomen uit de lessen uit de Tweede Libanese Oorlog en de operatie *Cast Lead* in Gaza.

Het concept wijkt sterk af van de ideeën en procedures die van toepassing zijn bij 'gebruikelijke' conflicten van verschillende intensiteiten. In plaats hiervan is het gebruik van vuurkracht gericht op het doel, wordt het door netwerken ondersteund en is het gericht op precisie. De commandanten op de grond nemen zo spoedig mogelijk, wanneer inlichtingen doelen hebben geïdentificeerd, 'organische controle' over de van

Het principe van de Iron Dome

scheppen te lanceren raketten en artillerie en van beschikbare wapens van de luchtmacht.

Samen met de integratie van geavanceerde wapensystemen, platforms en technologieën is deze conceptuele innovatie kenmerkend voor Israël's zoeken naar effectieve operationele antwoorden op de groeiende complexiteit van de veiligheidsuitdagingen waar het land voor staat

Geen grondtroepen

De ervaringen in het vorige conflict met Gaza hadden Israël geleerd dat aanvallen met grondtroepen op dit dichtbevolkte gebied onvermijdelijk veel slachtoffers en *collateral damage* zouden opleveren en daarmee Israël's reputatie in de wereld zouden schaden.

Hamas wist dat een grondoffensief zowel in Israël als in de Verenigde Staten op grote weerstand zou stuiten, maar accepteerde zelf vernieling van infrastructuur en veel slachtoffers aan eigen zijde.

De nieuwe Egyptische leiders wierpen zich op als bemiddelaar om escalatie te voorkomen, waarmee ze de Amerikanen een goede dienst bewezen. In feite was Egypte de grote winnaar. Het militaire succes was voor Israël, maar het politieke succes was voor Hamas. Voor Hamas was belangrijk dat het als volwaardige gesprekspartner heeft deelgenomen aan de onderhandelingen en bij de bestandsvoorwaarden de nodige punten wist binnen te halen.

Abu Mazen, de leider van de Palestijnse Autoriteit, stond buitenspel en was de verliezer. Een regeling van het conflict tussen Israël en de Palestijnen is dan ook niet meer goed denk-

baar zonder de medewerking van Hamas. Ook al staat de organisatie op de lijst van terroristische organisaties, ze is nu toch een factor van politiek gewicht.

Tot slot

Israël verkeert in een netelige situatie. Maar het land dreigt onvoldoende te beseffen dat militaire macht slechts één van de elementen van nationale veiligheid is. Hoewel het over zeer geavanceerde strijdkrachten beschikt, kan het deze niet direct in politieke macht vertalen. Gezien de asymmetrische dreigingen die Israël het hoofd moet bieden, dienen diplomatie en staatsmanschap een belangrijker rol te gaan spelen in het veiligheidsbeleid, omdat de mogelijkheden om militaire macht in te zetten – behalve in uiterste nood – aan steeds grotere beperkingen onderhevig zullen zijn.

Doorgaan met het vredesproces is dringend gewenst en zelfs onvermijdelijk. Israël kan niet doorgaan met het overheersen van grote Arabische bevolkingsgroepen en het moet zich kunnen terugtrekken uit grote delen van de westelijke Jordanoever.

Het probleem is echter dat er aan Palestijnse zijde geen krachtige leider is om mee te onderhandelen. Het Palestijns leiderschap is verdeeld. Israël kon vredesakkoorden sluiten met Egypte en Jordanië omdat daar sterke dictators aan de macht waren. Vrede wordt makkelijker gerealiseerd door alleenheersers dan door onstabiele democratieën. En daarvan is nu voor een belangrijk deel sprake in de regio. Te hopen valt dat er nu wel sprake zal zijn van een krachtig Amerikaans beleid tegenover de regering van premier Netanyahu. <